

Utrecht, 1 juli 2012

Niek Verlaan, 3488527
Liberal Arts & Sciences
Hoofdrichting Wijsbegeerte
Faculteit Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht

Dr. Menno Lievers
Scriptiebegeleider

Competence, Performance en Regels

Bachelorscriptie over Chomsky's focus op competence en de mogelijke gevolgen daarvan voor het taalwetenschappelijk vakgebied

To grammar even kings bow.

– J.B. Molière, *Les Femmes Savantes*, II, 1672.

Utrecht, juli 2012

Voor u ligt de bachelorscriptie ‘Competence, Performance en Regels’ die is geschreven als sluitstuk voor de hoofdrichting Wijsbegeerte van de opleiding Liberal Arts & Sciences aan de Universiteit Utrecht.

Graag wil ik voor het tot stand komen van deze scriptie mijn begeleider, dr. Menno Lievers, bedanken voor zijn feedback en de tijd die hij voor mij heeft vrij kunnen maken. Daarnaast wil ik prof. dr. Eric Reuland bedanken voor het inleidende gesprek dat hij met mij heeft gehad voorafgaand aan het schrijven van deze scriptie. Als laatste wil ik uiteraard ook de mensen in mijn omgeving bedanken voor het accepteren dat ik niet altijd aan mijn sociale verplichtingen heb kunnen voldoen tijdens het schrijven van dit werk.

Niek Verlaan

ABSTRACT

Chomsky maakt onderscheid tussen competence en performance, waarbij hij vindt dat de taalwetenschap zich op de competence zou moeten richten en de performance moet negeren. Binnen de competence valt het systeem van regels dat al bij de geboorte aanwezig is (Universal Grammar) en zich uiteindelijk ontwikkelt tot een 'Steady State' systeem. Dit systeem leidt tot taal in gebruik, de performance. In deze bachelorscriptie staat de vraag centraal in hoeverre de taalwetenschap zich zou kunnen focussen op het zoeken naar regels in het taalsysteem. Ik zal de opvattingen van Chomsky uitwerken en daarbij aangeven wat enkele problemen zijn en wat voor consequenties deze opvattingen hebben.

1. INLEIDING

Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is. Maar niet alleen voor vogels geldt dit, ook mensen spreken op de manier zoals ze gewend zijn te spreken. In het Nederlands, Spaans of Xhosa, of in een dialect of accent dat je vanuit je sociale omgeving hebt meegekregen. De sociale praktijk is van grote invloed op de ontwikkeling van taal bij een persoon. Daarnaast zijn ook bepaalde eigenschappen die de taalontwikkeling mogelijk maken, aangeboren. Binnen de taalwetenschap en de filosofie zijn er vele discussies gaande over de vraag in hoeverre taal aangeleerd is en in hoeverre en in welke vorm het reeds bij de geboorte aanwezig is. Ook deze bachelorscriptie zal zich binnen deze problematiek begeven.

Vooranstaand taalwetenschapper en filosoof Noam Chomsky denkt dat kinderen alleen taal kunnen leren als zij al bij de geboorte over een universeel 'taalsysteem' beschikken. Dit taalsysteem zou zich dan in de loop van hun leven ontwikkelen totdat het de uiteindelijke 'steady state' heeft bereikt. Taalwetenschappers zouden zich, volgens Chomsky, vooral moeten richten op onderzoeken hoe dit interne systeem werkt. Het (externe) gebruik van taal moet daarentegen geen onderwerp van onderzoek zijn, omdat hier niks wetenschappelijks over te zeggen is.

In deze bachelorscriptie zal ik deze opvattingen van Chomsky uitwerken en daarbij aangeven wat enkele problemen zijn en wat voor consequenties deze opvattingen hebben. De vraag die daarbij centraal staat, is: in hoeverre zou de taalwetenschap zich kunnen focussen op het zoeken naar regels in het taalsysteem?

Deze vraag zal ik beantwoorden in de conclusie, waar ik toe kom via de volgende hoofdstukken:

Hoofdstuk 2: Hoe leren we taal?	p. 5
Hoofdstuk 3: Onderscheid competence en performance	p. 7
Hoofdstuk 4: Wat is een regel?	p. 9
Hoofdstuk 5: Over terminologie	p. 10
Hoofdstuk 6: Voorkeur voor competence boven performance	p. 13
Hoofdstuk 7: Chomsky's opvattingen in relatie tot het vakgebied	p. 16

De conclusie zal zijn dat als taalwetenschap zich slechts zou focussen op het zoeken naar regels in het taalsysteem – focussen op competence en niet op performance – dit tot enige problemen zal leiden voor deze discipline.

2. HOE LEREN WE TAAL?

Taal is een ingewikkeld fenomeen. Het is overal en we gebruiken het continu, maar eigenlijk kunnen we er weinig met zekerheid over zeggen. Zelfs over de op het eerste gezicht simpele vraag hoe wij als opgroeiende kinderen in staat zijn taal te leren, is veel discussie. Zo beschreef Bisschop en filosoof Augustinus van Hippo al in de vijfde eeuw in zijn *Confessions* hoe hij dacht dat we taal leren.¹ Als kind zijn we gefocust op de woorden die geaccentueerd en herhaald worden, en verbinden we op die manier het ding waarnaar verwezen wordt met de (soort-) naam die geuit wordt. Hier zit volgens Augustinus het essentiële leermoment, wat een ostensieve definitie wordt genoemd. Bij een ostensieve definitie wordt de betekenis van een term gegeven door naar een object te wijzen. Doordat we als kind herhaaldelijk dezelfde woorden of klankcombinaties horen terwijl er gewezen wordt naar op elkaar lijkende objecten, zijn we langzaam maar zeker in staat verbanden te leggen tussen de klanken en de objecten om zo een taal te leren begrijpen en gebruiken.

Deze opvatting van Augustinus klinkt heel voor de hand liggend, maar verklaart niet genoeg.² Hoe kan een kind aan de hand van ostensieve definities duidelijk gemaakt worden naar welke eigenschappen van een object wordt verwezen, bijvoorbeeld in het geval van een rode, koude, zware, ronde bal? En hoe leert een kind dan uiteindelijk zinnen vormen?³ De Augusteinse opvatting is slechts één van de vele opvattingen. Zowel filosofen als taalwetenschappers breken het hoofd over opvattingen als deze en de problemen die eruit volgen. Zo ook Noam Chomsky, die met zijn opvattingen veel verandering in de taalwetenschap teweeg heeft gebracht.

Hoewel Augustinus voor zijn opvatting vooral keek naar hoe kinderen de betekenis van woorden leren, gaat Chomsky wat verder. Voor het gebruiken en begrijpen van zinnen is het namelijk niet alleen nodig om de individuele woorden te begrijpen, maar ook de *volgorde* waarin de woorden in een zin staan is van belang. Zo weten we allemaal dat de zinnen “hond bijt man” en “man bijt hond” een verschillende betekenis hebben en ondanks dat ze uit dezelfde woorden bestaan, niet hetzelfde kunnen zijn. Zouden we in ons hoofd een reeks woorden hebben, maar geen instructies of regels over hoe deze woorden te combineren zijn, dan zou het formuleren van goed gevormde zinnen onmogelijk worden. Deze regels zijn onderdeel van de kennis die de sprekers van een taal

¹ A. C. Outler, *Augustine: Confessions* (Southern Methodist University, Dallas, Texas, 1955). <<http://www.ccel.org/ccel/augustine/confessions.iv.html>>, opgehaald op 18 juni 2012.

² Zie de aforismen 1 tot 38 van de *Philosophical Investigations* voor een uitgebreide kritiek van Wittgenstein op dit Augusteinse beeld van taal.

³ F. Cowie, *Innateness and Language* (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2008). <<http://plato.stanford.edu/entries/innateness-language/>>, opgehaald op 18 juni 2012: “it's typically sentences that we use to express our thoughts, not words in isolation. If that's the case, though, language mastery can be no simple matter.”

delen om elkaar te begrijpen⁴, en behoren dus ook onderdeel te zijn van een opvatting over hoe kinderen taal leren.

Naast het idee dat de woordvolgorde binnen een zin van invloed is op de betekenis ervan, is er nog een reden waarom alleen het kijken naar de betekenis van woorden niet genoeg is voor het beantwoorden van de vraag hoe kinderen taal leren. Mensen zijn potentieel in staat een oneindige variatie aan unieke zinnen te produceren (spreken of schrijven) en te begrijpen (lezen of horen). Iedere taal⁵ kent mechanismen die recursie toelaten waardoor een oneindig lange zin kan ontstaan. Denk daarbij aan ingebedde zinnen of aan het mechanisme **NP -> Adj NP**⁶, wat wil zeggen dat een naamwoordelijk zinsdeel (NP) gemaakt kan worden door een adjectief (Adj) toe te voegen aan een naamwoordelijk zinsdeel. Dit recursieve mechanisme zorgt ervoor dat het mogelijk is om zinnen als “de lieve, schattige, kleine, groene, ... bakfiets” te produceren en te begrijpen.

Uit het feit dat we zinnen kunnen produceren die we nog nooit eerder gehoord hebben en we zelfs in staat zijn oneindig lange en verschillende zinnen te maken, kunnen we concluderen dat “de zinnen van een taal niet opgeslagen kunnen liggen in de vorm van een woordenlijst [corpus] in ons hoofd.”⁷ Hieruit volgt dat zinnen gevormd moeten worden aan de hand van het combineren van woorden en regels. “Dit systeem van regels verklaart hoe sprekers een oneindige kennis [aantal zinnen] kunnen opslaan in een eindige ruimte – onze hersenen.”^{8,9}

Dit systeem van regels is onderdeel van de grammatica¹⁰. Naar aanleiding van bovenstaande bevindingen komt Chomsky met de volgende definitie van grammatica:

Grammar is a system of rules and principles that determine the formal and semantic properties of sentences. The grammar is put to use, interacting with other mechanisms of the mind, in speaking and understanding language.¹¹

In werkelijkheid is dit systeem van regels een immens complex systeem. Maar hoewel het zo complex is, passen taalgerebriekers deze regels duizenden keren per dag onbewust en met weinig

⁴ Zie ook L. Bauer, J. Holmes en P. Warren, *Language Matters* (Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006), p 104.

⁵ Taalwetenschapper Daniel Everett claimt dat Pirahã, een taal gesproken door een inheems volk uit het Amazonegebied, geen recursie kent. Zie: D. Everett, *Cultural Constraints on Grammar and Cognition in Pirahã* (Current Anthropology, Volume 46, Number 4, August–October 2005), pp. 621-46.

⁶ Voor meer uitleg over dit soort recursieve regels, zie: V. Fromkin, R. Rodman en N. Hyams, *An Introduction to Language* (Wadsworth Cengage Learning, 2011), p. 95-102

⁷ Ibid. p. 78.

⁸ Ibid.

⁹ Voor een uitleg hierover in de woorden van Backer en Hacker, zie G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense* (Basil Blackwell, Oxford, 1984), p. 272.

¹⁰ “The part of grammar that represents a speaker’s knowledge of sentences and their structures is called syntax.” V. Fromkin, R. Rodman en N. Hyams, *An Introduction to Language*. Hoewel grammatica bestaat uit morfologie, fonologie en syntax, maak ik dat onderscheid niet expliciet omdat dat hier niet erg van belang is.

¹¹ N. Chomsky, *Reflections on language* (Fontana, London, 1976), p. 28.

moeite toe.¹² Hoe kan het dan toch zo zijn dat vrijwel alle kinderen dit complexe systeem in vrij korte tijd leren, terwijl ze aan relatief weinig in hun omgeving gesproken zinnen worden blootgesteld? Chomsky beantwoordt deze vraag met dat dit onmogelijk is, tenzij een deel van deze kennis bij de geboorte al aanwezig is. Hij beweert dat alle kinderen geboren worden met een ‘Universal Grammar’, die voor een fundamenteel deel de eigenschappen van alle natuurlijke talen bevat.¹³

In plaats van dat kinderen volledig blanco worden geboren, zijn zij volgens Chomsky al in het bezit van een Universal Grammar die zich in de loop van hun opvoeding ontwikkelt tot een ‘Steady State Grammar’. Deze grammatica is onderdeel van wat hij de ‘Language Faculty’ noemt en waar we niet zo zeer bewust *kennis* van hebben, maar wat wel cognitief aanwezig is. Chomsky gebruikt hier de term ‘to cognize’ voor (hier kom ik later nog op terug).

We cognize the grammar that constitutes the current state of our language faculty and the rules of this system as well as the principles that govern their operation. And finally we cognize the innate schematism, along with its rules, principles and conditions.¹⁴

In tegenstelling tot de ‘gewone’ grammatica, vallen de Universal Grammar en de Steady State Grammar *buiten* ons bewustzijn. Hoe deze grammatica dan toch de ‘formele en semantische eigenschappen van zinnen’ (zie eerdere quote) kan determineren, is volgens Chomsky niet bekend. Hij noemt het zelfs een mirakel als een persoon er wél bewust van zou worden.¹⁵

3. ONDERSCHIED COMPETENCE EN PERFORMANCE

Als we met elkaar in gesprek zijn, zijn onze taaluitingen zelden conform het gehele complexe systeem van regels die de grammatica van onze taal bevatten. Er zijn allerlei verschillende factoren die er bij de spreker of luisteraar voor kunnen zorgen dat taaluitingen niet ideaal over komen. Voorbeelden hiervan zijn:

- twijfel over wat je wilt zeggen;

¹² F. Cowie, *Innateness and Language* (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2008). <<http://plato.stanford.edu/entries/innateness-language/>>, opgehaald op 18 juni 2012. Het lijkt erop dat Wittgenstein in aforsime 219 van de *Philosophical Investigations* met “I follow the rule *blindly*” dit bedoelt.

¹³ F. Cowie, *Innateness and Language*. Ook Crispin Wright (*Rule-following without Reasons: Wittgenstein’s Quietism and the Constitutive Question* (Journal compilation, Blackwell Publishing Ltd, Ratio (new series) XX, 4 december 2007), p. 496) komt tegen de opvatting van Wittgenstein in tot de conclusie dat er een bepaald conceptueel repertoire moet zijn. Dit repertoire gaat volgens hem vooraf aan elke specifieke regel. Voor een voorbeeld van een case-study hieromtrent, zie: S. Pinker, *Why the child holded the baby rabbits: A case study in language acquisition* (Invitation to Cognitive Science, 2nd Edition. Volume 1: Language, Cambridge, MA: MIT Press, L. Gleitman, & M. Liberman (Eds.), 1995).

¹⁴ N. Chomsky, *Rules and Representations* (Columbia University Press, New York, 1980), pp. 69-70.

¹⁵ *Ibid.*; voor een reactie hierop, zie G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 247.

- vergeten hoe je de zin was begonnen;
- afgeleid of onderbroken worden door een voorbijganger;
- omgevingsgeluiden die de taaluiting moeilijk verstaanbaar maken;
- een spraakgebrek hebben;
- enzovoorts.

Al deze – externe – belemmeringen maken het onmogelijk om taaluitingen onafhankelijk van de context, zoals in een corpus het geval is, te verklaren of te voorspellen. Om deze reden maakt Chomsky onderscheid tussen *competence* en *performance*.¹⁶ Performance is het daadwerkelijke *gebruik* van taal in concrete situaties¹⁷, waar allerlei belemmeringen zoals bovengenoemd rijtje op van toepassing zijn. Competence omschrijft Chomsky als volgt:

By ‘grammatical competence’ I mean the cognitive state that encompasses all those aspects of form and meaning and their relation, including underlying structures that enter into that relation, which are properly assigned to the specific subsystem of the human mind that relates representations of form and meaning.¹⁸

Het kan worden gezien als een mentale of cognitieve toestand waaruit performance voortkomt.¹⁹ Omdat de performance zo wordt belemmerd door externe factoren waar weinig zinnigs over te zeggen valt, ziet Chomsky daar voor taalwetenschappers en wetenschap in het algemeen geen taak weggelegd.²⁰ Hij legt de nadruk op onderzoek naar competence, waarbij uitspraken over competence gezien kunnen worden als uitspraken over de structuur van het brein.²¹

Zoals we al zagen worden kinderen volgens Chomsky niet geboren in een blanco staat, maar is bij de geboorte al een Universal Grammar aanwezig, die zich in de loop van hun leven ontwikkelt tot een Steady State Grammar. Representaties van deze twee kunnen volgens hem letterlijk terug

¹⁶ Een dergelijk onderscheid is eerder al gemaakt door Ferdinand de Saussure. Deze Zwitserse taalwetenschapper maakte onderscheid tussen *la langue* (“a socially shared set of abstract conventions”) en *la parole* (“the particular choices made by a speaker deploying a language”). Zie ook B.C. Scholz, F.J. Pelletier en G. K. Pullum, *Philosophy of Linguistics* (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2011), par. 2. <<http://plato.stanford.edu/entries/linguistics/>>, opgehaald op 18 juni 2012. Op zijn beurt is dit onderscheid waarschijnlijk weer gebaseerd op het onderscheid tussen *energeia* en *ergon* van Wilhelm von Humboldt. In 1986 komt Chomsky zelf met nog een soortgelijke dichotomie: *I-language* en *E-language*. Deze twee komen sterk overeen met respectievelijk competence en performance, maar zijn niet identiek, zie ook: A. Barber, *Idiolects* (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2010), par. 2.1. <<http://plato.stanford.edu/entries/idiolects/>>, opgehaald op 18 juni 2012. De focus zal in deze scriptie liggen op het onderscheid tussen competence en performance.

¹⁷ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 281.

¹⁸ N. Chomsky, *Rules and Representations*, p. 59.

¹⁹ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 281.

²⁰ Zie ook A. Barber, *Idiolects*, par. 2.1.

²¹ *Ibid.* par. 2.4

gevonden worden in respectievelijk de genetische code en de hersenen van volwassen personen.²² Het zoeken hiernaar moet volgens Chomsky het doel zijn van wetenschappers die zich met taal bezig willen houden:

Taking a grammar to be a system of rules that provides representations of sound and meaning (among others), their specific character to be determined as research progresses, our task is to discover the representations that appear and the rules operating on them and relating them; and more important, to discover the system of universal grammar that provides the basis on which they develop.²³

Taalwetenschap zou zich met name op de representaties en regels van dergelijke taalsystemen moeten richten en de performance daarbij volledig links moeten laten liggen.

4. WAT IS EEN REGEL?

Als taalwetenschappers zich vooral bezig moeten houden met het zoeken naar representaties van grammatica, en grammatica een systeem van regels is, wat zijn regels dan eigenlijk? Ook over regels en het volgen ervan is in de filosofie veel geschreven. Ludwig Wittgenstein, volgens velen de belangrijkste filosoof van de twintigste eeuw, legt in zijn werk de *Philosophical Investigations* uit dat een taalspel – een moment waarin we taal gebruiken – regels kent. Omdat we taal in allerlei verschillende contexten kunnen gebruiken, staan deze regels niet vast; ze veranderen mee met de context. Een regel of de manier waarop een woord kan worden gebruikt, kan dan ook niet dwingend zijn. “Het verband tussen een regel en zijn gebruik ligt in de praktijk van het gebruik ervan.”²⁴

Hoewel Wittgenstein zich daar zelf het liefst vanaf hield, geven Gordon Baker en Peter Hacker, twee Engelse filosofen die bekend staan om hun commentaar op Wittgenstein, in hun boek *Language, Sense and Nonsense* een uiteenzetting van hoe de term ‘regel’ in het algemeen gebruikt wordt. Hun standpunt is dat vele taalwetenschappelijke en filosofische theorieën gebaseerd zijn op “fundamentele misvattingen over de ‘nature of rules’, het volgen van regels en normatieve uitleg.”²⁵ Baker en Hacker onderscheiden verschillend gebruik van de term ‘regel’ en delen dit onder in vijf verschillende thema’s²⁶:

²² N. Chomsky, *Rules and Representations*, pp. 82-3. Hier noemt Chomsky taal een epifenomeen.

²³ Ibid. p. 65.

²⁴ M. McGinn, *Routledge Philosophy Guidebook to Wittgenstein and the Philosophical Investigation* (Routledge, London, 1997), p. 102.

²⁵ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 244.

²⁶ Ibid. p. 250.

1. Formele regels (wetten, statuten), die vrijwillig opgesteld zijn op basis van regelgestuurde overeenkomsten;
2. Informele regels (codes, conventies), die in sociale groepen aanwezig zijn en die niet opgesteld zijn door normcreërende handelingen;
3. Concepten die zich richten op de evaluatieve rol van de regels (modellen, standaarden);
4. Regels die niet gericht zijn aan iemand in het bijzonder, maar 'beschikbaar' zijn voor iedereen die er gebruik van wilt maken (maximes, principes);
5. Regels die afgekondigd zijn door individuen (autoriteiten), vaak van toepassing op andere individuen (instructies, voorschriften).

Uit dit onderscheid kunnen we een aantal dingen leren over het gebruik van de term 'regel'. Zo hebben regels in de meeste gevallen te maken met patronen in gedrag; laten we onze handelingen sturen door regels; geven regels aan wat standaard (gewenst) gedrag is; kunnen regels op verschillende manieren zijn ontstaan; en kunnen regels in verschillende situaties toegepast worden. De sturende kracht van regels is normatief – niet causaal – van aard, wat inhoudt dat gedrag op correctheid wordt beoordeeld aan de hand van regels; het zijn maatstaven voor afwijkend gedrag.²⁷ Iemand die wordt gevraagd *waarom* hij heeft gehandeld zoals hij heeft gehandeld, zal in zijn antwoord verwijzen naar regels die geaccepteerd zijn in de sociale wereld waarin hij leeft.²⁸

5. OVER TERMINOLOGIE

Doordat het gebruik van taal is verbonden aan regels, is het een normatieve praktijk.²⁹ Deze regels maken gedrag van een persoon tot wat het is en geven er betekenis aan.³⁰ Uit de uiteenzetting van Baker en Hacker van het gebruik van de term 'regel' blijkt dat het niet altijd even duidelijk is wat wel of niet als regel gezien kan worden. Er is een groot grijs gebied waarover veel discussie mogelijk is. Ze erkennen dan ook dat er geen eenduidig antwoord gegeven kan worden op de vraag wat een regel is; wat de ene als een regel ziet, kan de ander anders zien.³¹ Hoe zit dit in het geval van de Universal Grammar? In zijn boek *Rules and Representations* (1980) schrijft Chomsky: "The relevant question,

²⁷ Ibid. p. 251.

²⁸ Ibid. p. 258. Dat deze opvatting ook problematisch kan zijn, toont Wright aan (*Rule-following without Reasons: Wittgenstein's Quietism and the Constitutive Question*, pp. 483-5). Hoe kan ik herkennen wat ik wel of niet mag doen volgens een regel? Hoe komt een regel aan zijn normatieve lading? Jezelf afvragen wat het verband is tussen een regel (die Wright als een 'item of awareness' ziet) en zijn toepassing, is als vragen wat het verband is tussen een geometrisch figuur en zijn vorm. De vorm is een interne eigenschap. Er zijn oneindig veel toepassingen van een regel, daarom moeten we ons bij het accepteren (opnemen) van een regel een voorstelling maken van de normatieve toepassing ervan.

²⁹ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 285.

³⁰ Ibid. p. 259.

³¹ Ibid. p. 249.

surely, is whether the nervous system can be said to follow rules (...).”³² Dit is inderdaad een belangrijke vraag, waar Baker en Hacker duidelijk een ander antwoord op geven dan Chomsky zelf. Want hoewel er over bepaalde gebruiken van de term ‘regel’ gediscussieerd kan worden, kan in hun ogen niet zomaar alles een regel genoemd worden.

De ‘fundamentele misvattingen’ die Baker en Hacker filosofen en taalwetenschappers zoals Chomsky³³ toeschrijven, gaan niet over het grijze gebied (de periferie) waar discussie over mogelijk is, maar over de *kern* van wat onder een regel kan worden verstaan. Ze claimen dat de manier waarop Chomsky de term ‘regel’ gebruikt verkeerd is omdat zijn ‘regels’ (zoals die van de Universal Grammar) niet aangeven wat een gebruiker (in dit geval een spreker) wel of niet kan of mag doen. De regels kennen, kort gezegd, geen normatief gebruik en zijn dus geen regels.³⁴ Bovendien is het zo dat als je van iemand kan zeggen dat hij een regel volgt, hij ook in staat moet zijn (de keuze heeft) die regel *niet* te volgen.³⁵ Een regel hoort niet *causaal* verbonden te zijn met gedrag, maar *normatief*. Hieruit volgt ook een laatste afkeur die Baker en Hacker hebben tegen Chomsky’s gebruik van ‘regels’: stel dat je van een bepaalde neuronestructuur kunt zeggen dat het bepaald gedrag tot gevolg heeft, kun je dan zeggen dat deze structuur een representatie is van die regel?³⁶ Ook hier geldt weer dat de neuronestructuur geen normatieve kracht heeft;³⁷ of de regel nou wel of niet bestaat, daar trekken die neuronen zich niks van aan.

Maar doet het verwijt dat de term ‘regel’ op een verkeerde manier gebruikt is af aan het hele argument dat Chomsky gebruikt voor het bestaan van Universele Grammatica? Is het onderscheid tussen competence en performance en de nadruk die Chomsky op competence legt, minder relevant geworden nu blijkt dat de term ‘regel’ verkeerd is gebruikt?

Eerder al is Chomsky verweten de term ‘knowledge’ (kennis) op een verkeerde manier te gebruiken omdat sprekers van een taal zich niet bewust zijn van de regels van grammatica en zelfs als deze regels hen verteld zouden worden, zij ze misschien niet zouden begrijpen.³⁸ Chomsky antwoordt op dit verwijt dat hij het een “relatief oninteressante vraag” vindt of er werkelijk een verschil in dit gebruik is. Om deze “terminologische verwarring” uit de wereld te helpen heeft hij destijds de minder filosofisch beladen term ‘to cognize’ geïntroduceerd.³⁹ Ook bij het verwijt van Baker en Hacker zou hij een nieuwe term kunnen introduceren om verwarring uit de wereld te

³² N. Chomsky, *Rules and Representations*, p. 76.

³³ Baker en Hacker ageren in hun boek tegen allerlei taalwetenschappers, theoretici of nativisten. Ik richt me met name op Chomsky.

³⁴ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 294.

³⁵ Ibid. p. 297.

³⁶ Ibid. p. 299, maar zie ook p. 249 waar Baker en Hacker zich afvragen of regels organen kunnen *zijn*.

³⁷ Ibid. p. 283.

³⁸ F. Cowie, *Innateness and Language*, par. 2.2.1(a).

³⁹ N. Chomsky, *Rules and Representations*, pp.69-70 en 92-3.

helpen. Omdat het uitgangspunt was dat betekenis zat in woorden, deze woorden in een bepaalde volgorde in zinnen worden geplaatst, deze volgorde een structuur vertoont, deze structuur beschreven wordt in de *grammatica* van een taal, wat op zijn beurt een 'geheel van *regels* volgens welke woorden en zinnen in een taal gevormd worden'⁴⁰ is... Omdat deze terminologie er al was en Chomsky deze terminologie als uitgangspunt nam, heeft hij deze termen gebruikt. Als hij van begin af aan bijvoorbeeld de term 'mechanisme' had gebruikt op het moment dat het over een fysieke representatie van een 'regel' ging, zou het verwijt van Baker en Hacker niet zijn opgegaan. Een mechanisme is geen normatieve praktijk en kent wél causale relaties met de handelingen die er op volgen. De Universal Grammar had dan allicht Universal Structure geheten kunnen hebben.

Bovendien: andersom geldt hetzelfde. Bij hun uiteenzetting van wat we onder regels verstaan en wat voor eigenschappen er aan toegekend kunnen worden, gaan Baker & Hacker vooral uit van hun eigen gezonde verstand. Ze doen een beroep op de kennis van de lezer over het gebruik van de term 'regel', en hopen op deze manier een overtuigende uiteenzetting te maken. Hier zou Chomsky op kunnen reageren dat deze uiteenzetting klopt, behalve dat ze één gebruik van de term 'regel' over het hoofd zien: het 'Chomskyaanse' gebruik.⁴¹ In het geval van de term 'grammatica' maakt hij al expliciet onderscheid:

We must be careful to distinguish the grammar, regarded as a structure postulated in the mind, from the linguist's grammar, which is an explicit articulated theory that attempt to express precisely the rules and principles of the grammar in the mind of the ideal speaker-hearer. The linguist's grammar is a scientific theory, correct insofar as it corresponds to the internally represented grammar.⁴²

Juist bij de term 'grammatica' zien we bij Wittgenstein ook een apart gebruik van de term.

Wittgenstein's use of the concept of 'grammar' is, (...) different from the traditional one. His use of the concept of 'grammar' relates, not to language considered as a system of signs, but to our use of words, to the structure of our practice of using language.⁴³

Baker en Hacker hebben wel gelijk dat Chomsky de term 'regel' op een ongebruikelijke manier hanteert, maar om deze 'misvatting' nou 'fundamenteel' te noemen is wat overdreven. Met deze

⁴⁰ Online Dikke Van Dale (Van Dale Uitgevers, Utrecht, 2011), opgehaald op 18 juni 2012.

⁴¹ Bovendien: het onderscheid dat Baker en Hacker maken betreffende het gebruik van de term 'regel' is niet helemaal juist. We kunnen bijvoorbeeld van een rekenmachine of computer best zeggen dat hij de *regels* van het optellen en aftrekken *kent*, ook al heeft de machine geen keus om deze regels al dan niet te volgen.

⁴² N. Chomsky, *Rules and Representations*, p. 220.

⁴³ M. McGinn, *Routledge Philosophy Guidebook to Wittgenstein and the Philosophical Investigation*, pp. 13-4.

kritiek verwerpen ze niet zijn opvattingen over Universal Grammar en competence en performance. Verderop kom ik hier nog op terug.

6. VOORKEUR VOOR COMPETENCE BOVEN PERFORMANCE

Een vraag die binnen de taalfilosofie centraal staat, is ‘wat is betekenis?’ Voor Chomsky lijkt deze vraag totaal niet relevant. Van hem kan gezegd worden dat hij de kant binnen taalwetenschap die zich bezig houdt met taal en betekenis – de semantiek – met zijn opvattingen om zeep helpt. De dichotomie tussen competence en performance en de wetenschappelijke status die Chomsky de competence toekent en de performance onthoudt, tonen weinig sympathie voor taalwetenschappers die zich met semantiek bezig houden. Toch geeft Chomsky toe dat hij tijdens zijn studieperiode beïnvloed is door de latere Wittgenstein⁴⁴, die op zijn beurt wel degelijk op zoek was naar een antwoord op de vraag wat betekenis is. Kunnen we een deel van deze invloed terug vinden in het werk van Chomsky? Zijn Chomsky en Wittgenstein elkaars tegenpolen of zijn er ook overeenkomsten? Naast de grote verschillen blijken er ook overeenkomsten te zijn.

We zagen al dat Chomsky de wetenschappelijke waarde van performance nihil achtte. Hij is van mening dat wetenschappers die zich met taal bezig willen houden, zich moeten richten tot de competence; over de performance kun je weinig zinnigs zeggen. Over dit laatste zou Wittgenstein het met hem eens zijn. We zijn in de filosofie geneigd te zoeken naar de *essentie* van dingen en zijn van mening dat deze ergens verborgen moet liggen.⁴⁵ Maar, zo merkt Wittgenstein in aforisme 116 van de *Philosophical Investigations* op, woorden worden nooit zo gebruikt dat ze helemaal in overeenstemming met hun essentie zijn. Woorden hebben als het ware geen ‘thuis’. Doordat we dit niet willen accepteren, blijven we dieper zoeken naar betekenis. Deze neiging dieper te willen zoeken keurt Wittgenstein af, waardoor de plaats die hij voor de filosofie in gedachten heeft, minimaal is. Filosofische problemen zijn volgens hem geen empirische problemen⁴⁶ en de filosofie moet zich daar dan ook verre van houden. Dit leidt er toe dat hij van mening is dat filosofie aan geen enkele vorm van theorievorming mag doen en filosofische beschouwingen niet hypothetisch van aard mogen zijn.⁴⁷

Op het punt dat performance – taal in gebruik – niet thuis hoort binnen de empirische wetenschap, zijn Chomsky en Wittgenstein het met elkaar eens, al is hun route tot die conclusie wel

⁴⁴ N. Chomsky, *Chomsky and his critics* (Blackwell Publishing, Oxford, 2003), eds. L.M. Antony en N. Hornstein, p. 295.

⁴⁵ L. Wittgenstein, *Philosophical Investigations* (Blackwell Publishing, Chichester, 2009), Revised 4th edition door P.M.S. Hacker en J. Schulte, af. 92.

⁴⁶ Ibid. af. 126.

⁴⁷ Ibid. af. 109.

totaal anders. Wittgenstein en Chomsky hebben ook een verschillende opvatting over wat ‘ideaal’ is. Volgens Wittgenstein is taal op zichzelf perfect, en heeft de filosofie slechts de taak beschrijvingen te doen van datgene waar we al vertrouwd mee zijn; taal in gebruik. Hij ziet iedere spreker dus als ‘ideale spreker’. Chomsky ziet een ideale spreker-luisteraar situatie juist als een hypothetische situatie waarin er geen belemmeringen bestaan en waarbij de (Steady State) grammatica, de competence, volledig tot zijn recht komt. Ideaal is een situatie, kortom, waarin competence en performance met elkaar in overeenstemming zijn.⁴⁸ Tegen Chomsky, stellen Baker en Hacker omtrent de term ‘ideaal’ dat deze ook normatief geladen is: wat ideaal is of wat niet is afhankelijk van de geldende norm. En, aldus Baker en Hacker: “normative investigations are not the physics of the human sciences.”⁴⁹

Dat Wittgenstein met Chomsky van mening verschilt over het bestaan van een ‘ideale spreker’, blijkt ook in aforisme 89 van de *Philosophical Investigations* waarin Wittgenstein suggereert dat we taal niet in de diepte moeten gaan analyseren, maar dat we gewoon ‘aan de oppervlakte moeten kijken’.⁵⁰ Taal kan niet los gezien worden van het gebruik in context. Het idee dat taal iets unieks is, noemt Wittgenstein een bijgeloof dat ontstaat doordat we niet willen zien wat ons voor ogen ligt: het alledaags gebruik.⁵¹ In het alledaagse gebruik wordt taal succesvol gebruikt, pas als we er vragen over gaan stellen ontstaan er problemen.⁵² Denk daarbij bijvoorbeeld aan ambiguïteit, wat in context relatief weinig voor komt⁵³ doordat potentiële ambiguïteit vaak opgeheven wordt door naar de context te kijken.⁵⁴ (Verderop volgt nog een voorbeeld hierover.)

Het lijkt erop dat er een fundamenteel verschil is in de vorm van een verschillende basisaanname, die van invloed is op al de verdere verschillen tussen Chomsky, Wittgenstein, en Baker en Hacker. Zo gaan Wittgenstein en Baker en Hacker er vanuit dat de vraag wat betekenis is, van groot belang is. Chomsky is juist van mening dat je over betekenis weinig kunt zeggen en hecht dus minder belang aan deze vraag. Geen wonder dat er zo veel verschillen zijn tussen de beide opvattingen! Om een voorbeeld te geven: volgens Wittgenstein is betekenis van taal te vinden in het gebruik ervan; pas in een context heeft een zin nut en heeft het betekenis. Als je de praktijk van het gebruik van taal (de performance) helemaal buiten beschouwing laat en je alleen maar focust op een ‘ideaal’ systeem van regels (de competence), dan zou je kunnen zeggen dat zinnen met een oneindig recursieve structuur – zoals oneindig ingebedde zinsdelen – potentieel mogelijk zijn. Maar als je kijkt

⁴⁸ Wright zegt over een dergelijk ideaalbeeld: “There is no such case. The idea of pure rule-following (...) is chimerical.” (*Rule-following without Reasons: Wittgenstein’s Quietism and the Constitutive Question*, p. 492).

⁴⁹ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 286.

⁵⁰ L. Wittgenstein, *Philosophical Investigations*, af. 89.

⁵¹ Ibid. af. 110.

⁵² Ibid. af. 89.

⁵³ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 310.

⁵⁴ Ibid. p. 292-3.

naar corpora waarin daadwerkelijk uitgesproken zinnen staan, dan blijkt dit helemaal niet voor te komen! Er blijkt bijvoorbeeld dat in spreektaal slechts bij hoge uitzondering maximaal 3 ingebedde zinnen worden gebruikt, en zodoende gaat de regel 'potentiële oneindige recursie' helemaal niet op. Voor het bestaan van een dergelijke regel is geen empirisch bewijs.⁵⁵ Een ander voorbeeld: volgens de opvatting van Wittgenstein heeft een zin die nog niet is uitgesproken, geen zinnvolle betekenis. Kunnen we in dat geval spreken, zoals Chomsky doet, van 'potentiële oneindigheid'?

Om aan te tonen dat syntax en semantiek (vorm en betekenis) twee verschillende dingen zijn, dat het gescheiden kan worden, heeft Chomsky de zin "*Colorless green ideas sleep furiously*" geïntroduceerd. De zin ziet er uit als een correcte Engelse zin, maar kent geen zinnige betekenis. Is betekenis onbelangrijk voor taalwetenschappelijke theorieën? Kan taalwetenschap bestaan zonder empirische uitspraken te doen over performance? Om deze vragen te beantwoorden, kunnen we eerst kijken naar wat het doel van taal eigenlijk is. Taal hebben we nodig om boodschappen te communiceren. In het geval van succesvolle communicatie *begrijpt* de toehoorder wat een zin *betekent*. En voordat een toehoorder een zin kan begrijpen, zijn er een aantal dingen van belang:

1. We begonnen met de theorie van Augustinus. Hier zagen we al dat het voor begrijpen van een zin belangrijk is de betekenis van woorden te kennen;
2. Vervolgens zagen we dat de volgorde waarin deze woorden in een zin staan ook van invloed is op de betekenis. Begrijpen deze te moeilijk is zin.⁵⁶ Daarom is ook de structuur van woorden in een zin, die wordt beschreven in de grammatica van een taal, van belang;
3. Als we verder kijken kunnen we ook concluderen dat de context waarin een bepaalde uitdrukking tot stand is gekomen van belang is voor de betekenis ervan. Dit om twee redenen. Aan de ene kant kennen woorden geen essentiële betekenis (denk aan Wittgenstein), zoals een woordenboek wel doet geloven. Zo kan het zeggen van 'varken' in de ene situatie betekenen 'dit is een varken', maar we kunnen ons net zo goed situaties voorstellen waarin het betekent 'dit is vlees van een varken', 'mijn lievelingsdier is een varken', of 'je bent niet zo slim bezig'. Aan de andere kant geldt dit ook voor hele zinnen. Hoewel voorbeeldzinnen ambigu kunnen zijn, zien we deze ambiguïteit in context zelden terug.⁵⁷ Bijvoorbeeld: 'Erik trok zijn jas aan en Pieter ook', kan betekenen dat beide jongens hun eigen jas aan trokken, maar kan ook betekenen dat beide jongens de jas van Erik aantrokken. We snappen echter dat dit tweede niet het geval zal zijn, omdat dat in de praktijk onlogisch is.

⁵⁵ B.C. Scholz, F.J. Pelletier en G. K. Pullum, *Philosophy of Linguistics*, par. 2.1. Zie ook G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 306 waarin Baker en Hacker zeggen dat oneindig lange zinnen onbegrijpelijk zijn.

⁵⁶ Deze zin is moeilijk te begrijpen.

⁵⁷ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 310n.

Wittgenstein benadrukt vooral het belang van deze derde categorie. Hij zegt dat betekenis moet worden gezocht in de praktijk van het gebruik van taal: *meaning is use*. Ook Baker en Hacker benadrukken het belang van de context bij alles dat met taal te maken heeft, zoals bij kinderen die zinnen leren begrijpen. Ze schrijven over wat ze zelf de ‘psychologische mythologie van regels’ noemen, het volgende:

The psychological myth of language acquisition is a grotesque distortion of familiar truths. A child is not a ‘passive ear’ exposed to a succession of mysterious noise, in response to which it, in due course, emits a series of noises. Nor is it a quasi-computer into which linguistic data are fed, in the expectation that it will process the data and deliver a grammar. It is, unsurprisingly, a child, living in a family, exposed not merely to noises, but to parents and siblings who teach it, encourage it, train it to imitate, to use words, to ask for objects and to bring them (...).⁵⁸

Volgens Baker en Hacker is Chomsky’s vergelijking van een kind met een computer⁵⁹ of een ‘switchbox’⁶⁰ verwarrend omdat het de verkeerde dingen zou suggereren. Bij het opstellen van het argument voor de Universele Grammatica wordt voorbij gegaan aan het feit dat een kind niet slechts *informatie* tot zich krijgt, maar deel is van een *praktijk* waarin taal wordt *gebruikt*; de performance. De voorkeur die Chomsky geeft aan competence boven performance en de afkeur voor taal in gebruik gaat zodoende voorbij aan het doel van taal. En dat is waar *juist* taalwetenschappers zich bij uitstek mee bezig zouden moeten houden.

7. CHOMSKY’S OPVATTINGEN IN RELATIE TOT HET VAKGEBIED

Hoe kan een wetenschappelijke discipline die gericht is op taal, zich niet bezig houden met wat het *doel* van taal is? Dit is absurd. We kunnen ons afvragen wat de wetenschappelijke waarde is van Chomsky’s opvattingen – het bestaan van een Universele Grammatica, het onderscheid tussen competence en performance, de wetenschappelijke status van competence en de niet-wetenschappelijke status van performance – en wat voor consequenties deze hebben voor het taalwetenschappelijk vakgebied.

⁵⁸ Ibid. p. 289.

⁵⁹ L. Bauer, J. Holmes en P. Warren, *Language Matters*, pp. 108-9; Mensen en computers gaan heel anders met taal om. Waar mensen slechts een beperkt geheugen hebben en niet alles kunnen onthouden, is dit voor computers veel minder een probleem. Bovendien kunnen computers veel beter omgaan met ingebedde zinnen (en recursieve zinnen in het algemeen), waar het voor mensen al snel onbegrijpelijk wordt.

⁶⁰ F. Cowie, *Innateness and Language*, par. 2.1.

In 2002 schrijft Philip Lieberman een artikel waarin hij concludeert dat het idee dat de hersenen modulair zijn opgebouwd, verwerpelijk is.⁶¹ Het gebied van Broca en dat van Wernicke, bijvoorbeeld, zijn verantwoordelijk voor veel meer dan alleen respectievelijk het motorische en het sensorische spraakcentrum. Bovendien zijn er veel meer hersengebieden betrokken bij het produceren en begrijpen van taal, waardoor er niet over afgebakende gebieden kan worden gesproken. Naast het aantonen van deze neurobiologische misstap, stelt Lieberman dat niemand zou ontkennen dat mensen een aangeboren aanleg hebben om taal te leren; we zien immers dat gezonde kinderen in normale omstandigheden taal kunnen leren. Maar de aangeboren Universele Grammatica bevat volgens Chomsky (aldus Lieberman) veel meer dan slechts een ‘aangeboren aanleg’:

(...) Ducklings require very limited exposure to duck calls as they hatch to develop normal duck signaling behavior months later (Gottlieb, 1975). In effect, the claim inherent in UG is that human beings possess a vastly more elaborate set of genetically transmitted linguistic information than ducks, allowing children who receive limited exposure to the utterances of a language to master syntax. The hypothetical UG must, of course, encode the different syntactic schemes that occur in the world’s languages. Therefore, UG must contain many detailed syntactic rules.⁶²

Hoewel de Universele Grammatica prima zou kunnen worden opgevat als simpelweg de aangeboren aanleg een taal te kunnen leren – wat niemand zou ontkennen en daarom ook niks nieuws is⁶³ – pleit Chomsky ervoor dat taalwetenschappelijk onderzoek zich richt op het zoeken naar specifieke regels die in de Universele Grammatica aanwezig zouden kunnen zijn.

Maar hoe zou dergelijk onderzoek in zijn werk moeten gaan? Onderzoek doen bij de Ideale Spreker kan niet, omdat deze niet bestaat. En onderzoek naar welke regels er in taal aanwezig zijn die voor de Universele Grammatica in aanmerking zouden komen, zou gebaseerd zijn op data verkregen uit performance – de kant van taal waar wetenschappers zich volgens Chomsky juist *niet* op moesten richten. Bovendien: hoe kom je aan data om hypotheses te testen als het gaat om kinderen die juist nog geen taal spreken? En heeft het überhaupt zin om over ‘aangeboren grammatica’, ‘hypotheses’ of ‘theorieën’ te spreken als een kind nog geen woord begrijpt van welke taal dan ook?⁶⁴

⁶¹ P. Lieberman, *On the Nature and Evolution of the Neural Bases of Human Language* (Yearbook of Physical Anthropology 45, 2002, pp. 36-62).

⁶² Ibid. pp. 46-7.

⁶³ Volgens Cowie, (*Innateness and Language*, par. 2.1) gebruikt Chomsky de term ‘Universele Grammatica’ ambigu: soms op de manier dat allerlei kennis over taal in de UG kan zitten, maar meestal op de manier dat het vooral om specifieke regels gaat waarnaar gericht gezocht kan worden.

⁶⁴ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p.292.

Toch moet het mogelijk zijn om een hypothese empirisch te bewijzen, omdat er anders geen sprake is van wetenschap. Dit zal waarschijnlijk de taak van neurobiologen worden die bewijzen voor hypothesen zoeken door onderzoek naar hersenstructuren te doen. In dat geval geldt dat we weer met het probleem zitten hoe een bepaalde neuronestructuur een regel, syntax, of überhaupt Universele Grammatica kan representeren. Als we, in plaats van ‘Universele Grammatica’ de term ‘Universele Structuur’ zouden gebruiken (zoals ik eerder voorstelde), en we concluderen dat mensen worden geboren met zo’n Universele Structuur waardoor ze in staat zijn taal te leren, dan zeggen we eigenlijk niks anders dan dat een kind aangeboren aanleg heeft om een taal te leren – wat iedereen al lang wist.

En er is nog een probleem met het idee dat de neurobiologie empirisch bewijs zou moeten aanleveren om hypothesen te bevestigen. Want als dit het geval is, wat heeft een hypothese die betrekking heeft op de Universele Grammatica dan nog met taalwetenschap te maken? In een artikel uit 2002 gaat Chomsky, in samenwerking met Hauser en Fitch, op zoek naar wat de menselijke taal uniek maakt ten opzichte van de taal van dieren⁶⁵. Het essentiële onderscheid zit volgens hen in de eerder besproken mogelijkheid tot recursieve constructies, en onderzoekers van verschillende disciplines zouden volgens hen meer met elkaar moeten samenwerken om daarmee productievere resultaten te krijgen. Ze openen hiervoor een weg naar vervolgonderzoek door de vraag te stellen: “Waarom hebben mensen wel een taalsysteem die open en oneindig is ontwikkeld aan de hand van recursie, en andere dieren niet?” Als antwoord op deze vraag kunnen testbare hypothesen worden opgesteld, die vervolgens door onderzoekers uit verschillende disciplines kunnen worden getest. Maar wat is hier precies de taak van de taalwetenschapper? Antwoorden op vragen als deze zullen met name gegeven kunnen worden aan de hand van data verkregen vanuit de evolutie- en neurobiologie, en misschien vanuit de psychologie en antropologie. Voor taalwetenschappers, die zich immers niet met performance bezig mogen houden, is geen duidelijke taak meer weggelegd. Ziet Chomsky de taalwetenschap in de toekomst als subdiscipline van bijvoorbeeld de neurobiologie? Ook het idee dat de Universele Grammatica letterlijk als een orgaan kan worden gezien, als een afgebakende module binnen de hersenen van de mens, wijst in de richting van reductie van het taalwetenschappelijk vakgebied tot het neurobiologische. Kort gezegd, de opvattingen van Chomsky leiden het einde van de taalwetenschap als autonome discipline in.^{66,67}

⁶⁵ M.D. Hauser, N. Chomsky, W.T. Fitch, *The Faculty of Language: What Is It, Who Has It, and How Did It Evolve?* (Science, vol. 298, 22 November 2002, pp. 1569-79).

⁶⁶ Nogmaals: Wittgenstein zal dit, zei het om een andere reden, aanmoedigen.

⁶⁷ Zie: W. Bechtel, *Reducing Psychology while Maintaining its Autonomy via Mechanistic Explanations* (University of California, San Diego, 2004). Bechtel zal dit nog niet genoeg vinden om te zeggen dat de taalwetenschap dan geen autonome discipline meer is, omdat het nog steeds bruikbare verklaringen kan formuleren: “Inquiries at different levels complement each other both in the sense of providing information that cannot be procured at other levels and also in the sense of providing information that can limit the range

Ook het idee dat taalwetenschap een natuurwetenschappelijke methode zou moeten nastreven,⁶⁸ levert problemen op. De natuurwetenschappen gaan uit van *wetten* die overal en altijd gelden, en waar niet vanaf geweken kan worden. Ik kan niet besluiten de wetten van de zwaartekracht niet meer op te volgen en weg te vliegen. Daarentegen zijn de regels van taal, zoals we eerder al zagen, normatief. Ik kan een fout maken waardoor ik niet aan bepaalde regels gehoorzaam. Het fenomeen taal is iets wezenlijk anders dan een natuurwet; het is geen doctrine die geconfirmeerd moet worden – je kan niet Nederlands in twijfel trekken.⁶⁹ Omdat (taal)regels normatief zijn heeft een eventuele theorie over de regels van Universele Grammatica niet de sterke voorspellende kracht die natuurwetenschappelijke theorieën wel hebben. Anders geformuleerd: regels formuleren wat er *kan* gebeuren, niet wat er gebeurt.⁷⁰ De regels van schaken voorspellen niet welke zetten de spelers zullen doen.

Over hoe hersenstructuren tot bepaald gedrag kunnen leiden en of deze relatie als causaal of normatief moet worden gezien, blijft onduidelijkheid. Eerder zagen we al dat Chomsky het een ‘mirakel’ noemde als iemand zich bewust zou worden van de regels van de Universele Grammatica. Elders noemt Chomsky het verband tussen hersenstructuren (met name die gerelateerd aan taal) en hoe mensen daadwerkelijk taal gebruiken – de relatie tussen competence en performance – een ‘mysterie’.^{71,72} Om taalwetenschap eenzelfde status als de natuurwetenschappen toe te kennen of zelfs te kunnen reduceren tot andere disciplines, zullen dit soort mysteries eerst opgelost moeten worden. Tot die tijd zal de taalwetenschap gewoon een autonome discipline blijven.

8. CONCLUSIE

Uit onderzoek is gebleken dat de basis van de liederen die vogels fluiten, bij de geboorte al aanwezig is.⁷³ In hoeverre dit voor mensen ook geldt, zal de toekomst uitwijzen. Voor Chomsky is in ieder geval duidelijk dat mensen bij de geboorte al beschikken over een universeel taalsysteem, dat zich in de

of possibilities at other levels.” Op de discussie wanneer een discipline autonoom is en wanneer niet, zal ik hier niet verder in gaan.

⁶⁸ Chomsky maakt de vergelijking met natuurwetenschap ‘in the Galilean style’, zie N. Chomsky, *Rules and Representations*, pp. 8-10; en de reactie van Baker en Hacker hier op in *Language, Sense & Nonsense*, pp. 283-4.

⁶⁹ G.P. Baker en P.M.S Hacker, *Language, Sense & Nonsense*, p. 277; zie ook pp. 308-9 hierover.

⁷⁰ Ibid. p. 313.

⁷¹ N. Chomsky, *Reflections on language*, p. 77; en de reactie van Backer en Hacker in *Language, Sense & Nonsense*, p. 311.

⁷² Deze uitspraak doet me sterk denken aan het probleem van scheiding van lichaam en geest. Voor dualisten is het ook een ‘mysterie’ hoe lichaam en geest met elkaar verbonden zijn. Ook doet het me denken aan aforisme 219 van de *Philosophical Investigations*, waar Wittgenstein het heeft over het ‘blind volgen van een regel’. Wat bedoelt hij hiermee? (zie ook: C. Wright *Rule-following without Reasons: Wittgenstein’s Quietism and the Constitutive Question*, p. 489.)

⁷³ V. Fromkin, R. Rodman en N. Hyams, *An Introduction to Language*, p. 26.

loop van het leven ontwikkelt tot het 'Steady State' systeem dat de taal van mensen in alledaags gebruik stuurt.

Chomsky is een van de meest invloedrijke personen die de taalwetenschap heeft gekend. Zijn opvattingen kennen vele aanhangers en zijn inmiddels binnen het hele vakgebied geïntegreerd. Deze invloeden hebben ervoor gezorgd dat het vakgebied is veranderd, en – als het aan Chomsky zelf ligt – nog verder zal veranderen.

De vraag die in deze bachelorscriptie centraal stond, is: in hoeverre zou de taalwetenschap zich kunnen focussen op het zoeken naar regels in het taalsysteem? We hebben gezien dat taal niet alleen bestaat uit woorden, maar dat er ook regels moeten zijn. Bepaalde regels zijn volgens Chomsky bij de geboorte al aanwezig. De taalwetenschap zou zich op het zoeken naar dergelijke interne regels moeten focussen, wat hij de competence noemt. Het alledaags gebruik van taal dat uit deze competence voort komt, de performance, kun je niks over zeggen. Vervolgens hebben we gezien hoe Baker en Hacker Chomsky's gebruik van de term 'regel' in twijfel een 'fundamentele misvatting' noemen omdat dergelijke interne regels geen normatieve kracht hebben. En dat terwijl taal juist een normatieve praktijk is. Dit hoeft geen probleem te zijn voor het beantwoorden van mijn hoofdvraag: 'regels' zouden we kunnen vervangen door 'mechanismes'. Vervolgens zagen we dat er een fundamenteel verschil over wat belangrijk is aan taal tussen Chomsky aan de ene kant, en Wittgenstein en Baker en Hacker aan de andere kant. Voor Wittgenstein, Baker en Hacker is de vraag wat betekenis is relevant, terwijl Chomsky betekenis niet als onderwerp van de taalwetenschap beschouwt. Maar, we zagen dat het doel van taal is om te communiceren en daarmee de betekenis van berichten te begrijpen. Betekenis is te vinden in de praktijk van het gebruik van taal, de performance, en juist de taalwetenschappers zouden zich daarmee bezig moeten houden. Het zoeken naar regels (of mechanismes) in het taalsysteem kan niet zonder te kijken naar performance. Dit zou alleen kunnen als taalwetenschap zich zou focussen op bewijs vanuit de neurobiologie, maar dan kunnen we niet echt meer spreken van taalwetenschap als een autonome discipline. Hoe deze regels in het taalsysteem kunnen leiden tot bepaald (taal)gedrag, is volgens Chomsky onduidelijk.

Dat taalwetenschap zich slechts op het zoeken naar regels in het taalsysteem moet focussen, kent zodoende enige problemen. Dit houdt niet in dat taalwetenschappers zich verre van hersenstructuren en de relatie ermee tot taal moeten houden! Afasiepatiënten zullen bijvoorbeeld heel veel baat hebben bij dergelijk onderzoek. Naast neurobiologen hebben ook taalwetenschappers met dergelijk onderzoek te maken, maar dan met name wanneer het gaat om taal in het gebruik, de productie; juist *wel* de performance.